

نقش پرستاران در تأمین سلامت معنوی

A. Ansarifar

معنویت، بعدی از انسان است که ارتباط او را با عالم هستی نشان میدهد. این ارتباط به انسان امید و به زندگی معنا میدهد و او را از محدودیت زمان و مکان و علایق مادی فراتر میبرد.

انسان دارای ابعاد شناختی عاطفی، اجتماعی و معنوی است و طی سالهای اخیر سلامت معنوی به عنوان یکی از ابعاد سلامتی در کنار سلامت جسمی، ذهنی و اجتماعی مطرح شده است. عدم توجه به هر یک از این ابعاد، سبب حذف بخش مهمی از وجود انسان میشود. به همین دلیل منابع موجود در حوزه سلامت، به طور فزاینده ای به اهمیت معنویت و نقش آن در سلامت و بیماری پرداخته اند.

معنویت، بعدی از انسان است که ارتباط او را با عالم هستی نشان میدهد. این ارتباط به انسان امید و به زندگی معنا میدهد و او را از محدودیت زمان و مکان و علایق مادی فراتر میبرد. در حقیقت معنویت، بعدی از انسان تعریف شده است که یافتن معنایی برای موجودیت و زندگی را به وی القا میکند.

معنویت به عنوان اساس هستی انسانی و تأثیر آن در التیام و شفابخشی انسان در سالهای اخیر مورد توجه فزاینده ای قرار گرفته است. بعد معنوی یکی از ابعاد چهارگانه مراقبت کلی نگر بوده و مانند ابعاد زیستی، روانی و اجتماعی انسان از اهمیت فاصی برخوردار است.

مطابق بررسی متون ، دیدگاه معنوی از چهار طریق روی سلامت جسمی،

روانی و اجتماعی تاثیر می کند:

۱. رفتارهای بهداشتی:

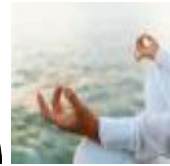
تعهد دینی و معنویت موجب فعال سازی، مسئولیت پذیری شفاف در زمینه اصول و باورهای مندرج شده در دین می شود که اثرات جسمانی و روانی را نیز به خود اضافه می کند مانند رفتارهای تغذیه ای توصیه شده در ادیان.

۲. حمایت اجتماعی:

انجام مناسک دینی و معنوی توصیه شده در دین موجب افزایش حمایت اجتماعی شده که مولفه اخیر یکی از تعیین کننده های اجتماعی سلامت شناخته شده است. دین تعاملات اجتماعی را افزایش داده و حمایت اجتماعی را به عنوان یک منبع ارتقای سلامت فراهم می آورد. نقش حمایت اجتماعی در کاهش واکنش پذیری قلبی و عروقی، تسهیل بهبودی پس از حمله قلبی و کاهش سایر عوامل خطر و از جمله کاهش استرس تاثیر مثبت دارد. حمایت اجتماعی با افزایش میزان کسب سلامتی دوباره از انواع مختلف سرطان رابطه دارد.

۳. سایکونوروفیزیولوژیک:

امساس رضایت ناشی از دیدگاه معنوی از طریق نوروپپتیدهای پیام رسان روی سیستم ها و ارگان های بدن مانند قلب و عروق، ایمنی و ... تاثیر تقویت کننده دارد.

۴. اثرات مافوق طبیعی که برای انسان ناشناخته مانده است.

نتیجه این تأثیرات پیشگیری از بیماری، افزایش تحمل بیماری، بهبود سریعتر بیماری، کاهش میزان استفاده از خدمات بهداشتی- درمانی است که در تحقیقات مختلف این مسئله نشان داده است.

مطالعات از نظر تأثیر معنویت بر توانایی مقابله با بیماری و سازگاری با حالات مرتبط با بیماری، اجماع نظر دارند. معنویت و درمانهای معنوی، سبب ایجاد طیفی از تأثیرات مثبت نظیر آرامش درونی و خودآگاهی می شود. به همین دلیل پژوهشگران، به طور فزاینده ای به معنویت و اهمیت آن در سلامت و بیماری توجه دارند.

نتایج نشان میدهد بیماران در مقابله با بیماریهای جسمی فطرناک و جدی به بعد معنوی تکیه کرده و سازگاری معنوی قدرتمندترین وسیله ای است که آنان برای مقابله با بیماری جدی مانند سرطان از آن استفاده میکنند. پژوهشگران بر این باورند که تمایل به دین، مذهب و منابع معنوی میتواند به عنوان یک رویکرد سازگاری روانی-اجتماعی بعد از تشفیص بیماری مورد استفاده قرار گیرد. منظور از سلامت معنوی رابطه قوی فرد با معبود و امساس هماهنگی بین فویشن، فدا و زندگی است. در این راستا مطالعات نشان داده اند بیماران تمایل دارند به نیازهای معنوی آنها در نظام بهداشتی و درمانی پرداخته شود.

یکی از مسئولیت های پرستاران، توجه به ابعاد معنوی مراقبت و فراهم آوردن محیطی شفافش برای بیماران است. پرستاران تلاش میکنند تا با گنجاندن مراقبت معنوی در عملکرد پرستاری، مراقبت جامع را فراهم سازند.

مفهوم تأمین مراقبت معنوی از نظریه پرستاری مشتق میشود که میگوید: انسانها موجوداتی زیستی، روانی، اجتماعی و معنوی هستند. برای تأمین مراقبت معنوی مطلوب، پرستاران باید دانش و درک خود را از معنویت گسترش دهند، معنویت را با مراقبت پرستاری خود تلفیق کنند و ارتباط خود را با مددجویان و خانواده هایشان بهبود بخشند.

پژوهشهای انجام شده در دهه اخیر قویاً مای از آن است که توجه به نیروهای معنوی به عنوان نیازی که به بیماران آرامش، نیرو و نشاط وصف ناپذیری می بخشد، مورد توجه خاص نظریه پردازان پرستاری بوده است.

به اعتقاد مک شری و همکاران (۲۰۰۸)، پرستاران ملزم هستند تا مهارتهای لازم برای تشخیص نیازهای معنوی بیماران را کسب کنند.

در پژوهشی که گرانت (۲۰۰۴) با هدف بررسی نظر پرستاران درباره تأثیر معنویت و نوع و زمان استفاده از درمان های معنوی انجام داد، تقریباً تمام پرستاران عقیده داشتند که معنویت به بیماران آرامش درونی، توانایی تطابق و خودآگاهی اعطا مینماید.

وقایع معنوی که پاسخ معنوی در بیماران را برمی انگیزند، میتوانند فرصتهایی برای تأمین مراقبت معنوی توسط پرستاران باشند. بنابراین، پرستاران باید به بررسی نیازهای معنوی به عنوان جزء ضروری مراقبت جامع یا کل نگر توجه نمایند. با این وجود بسیاری از بیماران، مراقبت معنوی را که متقاضی آنند توسط ارائه دهندگان مراقبت دریافت نمیکند.

پاسخ به نیازهای معنوی بیماران در مداخل بوده یا نادیده گرفته شده است .

این نیازهای معنوی برآورده نشده با کاهش کیفیت مراقبت، رضایت بیمار و کیفیت زندگی همراه است

رویکرد کلی نگر (رهکار مناسبی برای شاغلان مرفه های بهداشتی درمانی به

ویژه پرستاران برای توجه به تمام ابعاد وجودی انسان فراهم کرده است. اما متأسفانه، سیستم مدرن مراقبت های سلامتی فقط به مراقبت جسمانی توجه دارد.

در بالین نیز شاهد تمرکز کادر درمان بر مشکلات جسمی بیمار هستیم؛ به

نموی که اختلال در عواطف و احساسات بیماران کمتر دیده می شود. تئوری های پرستاری نیومن ، روی، تراول بی و واتسون بیان داشته اند که معنویت بعد مهمی از پرستاری کل نگر بوده و می تواند به سلامت افرادی که بیماری های ماد، مزمن و شدید جسمی یا عاطفی را تجربه می کنند، کمک کند.

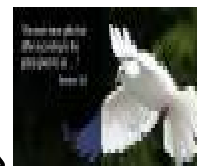
با این وجود مطالعات کمی درباره مراقبت معنوی در پرستاری موجود است. الگوها و نظریه های پرستاری این حقیقت را به ما نشان می دهند که معنویت جزء لاینفک وجود انسانهاست و بر تمام سطوح و ابعاد وجودی انسان از تولد تا مرگ نفوذ کرده و تأثیر می گذارد.

نظریه ها نشان می دهند که بعد معنوی در سطوح رفتاری، تعاملات انسان

با محیط و دیگران اهمیت دارد. سازمان جهانی بهداشت، مجمع بین المللی پرستاری، کدهای اخلاقی دانشگاه های دنیا و نیز اکثر نظریه پردازان پرستاری بر لزوم توجه به آموزش معنویت و

مراقبت معنوی در چهارچوب رویکرد کلی نگر تأکید دارند. از آن جایی که مرفه پرستاری وظیفه مراقبت جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی بیماران را برعهده دارد، برای توجیه این ادعا، به پرستاران آگاه و توانا جهت پاسفگویی به نیازهای معنوی بیماران نیاز دارد.

درک پرستاران از نیازهای معنوی بیماران میتواند مستقیماً بر چگونگی ارتباط و ارائه مراقبت معنوی به بیماران تأثیرگذار باشد؛ ابهام در درک مفهوم معنویت و نیز واضح نبودن وظایف پرستاران در ارائه مراقبت معنوی به عنوان بحث اخلاقی در ارتباط بین پرستار و بیمار مطرح است.

با توجه به اینکه از یک سو تجارب بیماران و مراقبان آنها میتواند نقش مهم و ارزشمندی در تبیین مراقبتهای معنوی پرستاران داشته باشد و با توجه به اینکه شناسایی نیازهای معنوی به عنوان یک عنصر میاتی در ارائه مراقبت فرهنگی مطرح است لازم است درک بهتری در مورد ماهیت مراقبت معنوی به دست آید.

میدری (۱۳۹۰) در این زمینه می نویسد: توجه به ابعاد غیر فیزیولوژیک بیماران بسیار مهم است و این ضرورت در پرستاری از دیگر علوم از جمله پزشکی مهمتر است زیرا نیازهای روانی، اجتماعی و معنوی بیماران و متی نیازهای اقتصادی بیماران روی فرآیند بهبودی آنان تأثیر گذار است و در این میان جامعه پرستاری نقش مهمی در ایجاد آرامش و سلامت معنوی بیماران ایفا می کند.

پرستارانی که خودشان از بیماران مراقبت می کنند نیازمند مراقبت هستند و اگر از پرستاران مراقبت نشود آنها نمی توانند وظیفه خود را به خوبی انجام دهند زیرا باید ابتدا نیازهای هر انسان مرتفع شود تا او بتواند نیازهای دیگری را برآورده کند.